

Land- en tuinbouw

Samenvatting sectorbeschrijving

Werkgelegenheid Land- en tuinbouw sinds 2000 met een kwart gekrompen

De werkgelegenheid in de land- en tuinbouw – uitgedrukt in het aantal regelmatig werkzame arbeidskrachten – is vanaf de eeuwwisseling met een kwart gedaald, van 281.000 tot 209.000. Tot 2000 groeide de werkgelegenheid nog. Het aantal vaste medewerkers is vanaf 2000 gekrompen met 28.000 tot 58.000 in 2011. Deze daling is voor een deel gecompenseerd door een toename van de flexibele arbeid. Het aantal niet-regelmatige arbeidskrachten is vanaf 2000 gestegen van 15.000 tot 27.000, een groei van 80 procent.

Tuinbouw heeft verreweg meeste werknemers

In de tuinbouw werken de meeste werknemers: 39.000. In de tuinbouw werken ook de meeste tijdelijke krachten (21.000). De andere subsectoren kennen relatief weinig werknemers en flexibele krachten. De subsector 'graasdier' is wat betreft het aantal werkzame personen het grootste: 91.000: dit zijn vooral zelfstandigen en meewerkende gezinsleden. Wel is er relatief veel werkgelegenheid in de dienstverlening voor de land- en tuinbouw. Zo werkten er in 2009 ruim 22.000 werknemers in het loonwerk en bijna 3.000 in de bedrijfsverzorging.

Mbo-3 en -4 zijn belangrijkste opleidingsniveaus

Mbo-3 of mbo-4 zijn de belangrijkste opleidingsniveaus voor de land- en tuinbouw. Dat geldt het sterkst in de melkveehouderij, waar twee derde van de werkenden dit opleidingsniveau heeft. In de bedekte teelt hebben veel werkenden een lagere opleiding dan mbo-3 of mbo-4.

Verdere krimp tot 2017

Verwacht wordt dat de werkgelegenheid in de primaire land- en tuinbouw ook de komende jaren zal afnemen. Zo daalt het aantal banen van werknemers met zo'n 4.000; van 105.000 in 2012 tot ruim 100.000 in 2017. Ook het aantal banen van zelfstandigen daalt in deze periode met een kleine 20.000. Deze daling is sterker dan die van het aantal werknemers. Mogelijk komt dit doordat relatief veel zelfstandigen vanwege hun leeftijd de werkzaamheden in het eigen bedrijf beëindigen.

Na daling vacatures weer stijging door groei van vervangingsvraag

Het aantal vacatures in de land- en tuinbouw is sinds 2005 zeer sterk gedaald en bedraagt in 2012 nog slechts 10.000. Dat is 60 procent minder dan zeven jaar geleden. In 2013 wordt een stabilisering van het aantal vacatures verwacht. Het aantal vacatures groeit in de periode 2014-2017 weer, tot gemiddeld 16.000. De omvangrijke vervangingsvraag vanwege de vergrijzing ligt hieraan ten grondslag. Ook is de mobiliteit in de sector hoog.

In de land- en tuinbouw is 32 procent van de werkenden tussen de 50 en 64 jaar. In vergelijking met andere sectoren is dat een erg hoog percentage. Het percentage ouderen zal de komende jaren toenemen. De vergrijzing speelt ook een belangrijke rol in de opvolgingsproblematiek. Maar liefst 59 procent van de agrarische bedrijfshoofden is ouder dan 50 jaar. De helft van de akkerbouwers en maar liefst 78 procent van de akkerbouwers die ouder zijn dan 50 jaar, heeft nog geen bedrijfsopvolger gevonden.

Deelname aan agrarisch onderwijs is gedaald...

Het totaal aantal leerlingen mbo Voedsel, Natuur en Leefomgeving bedroeg in 2012-2013 ruim 29.000. Na een stijging (het aantal leerlingen bedroeg in 2007-2008 nog 27.000) is er nu sprake van een daling. Deze daling (-4,1 procent) is groter dan de krimp in het totale mbo-onderwijs (-0,5 procent). De daling van het aantal leerlingen in het groene onderwijs doet zich vooral voelen op niveau 1 (arbeidsmarktgekwalificeerd assistent, AKA). Het aantal leerlingen op dat niveau is gekrompen met ruim 15 procent. Hoewel de deelname op dit niveau dit jaar is gedaald, is het niveau 4 qua leerlingenaantal het grootste. In 2012-2013 volgen bijna 12.000 leerlingen dit opleidingsniveau. Dat is bijna 40 procent van het totaal aantal leerlingen.

...en is te klein om vervangingsvraag op te vangen

Het aantal mbo-gediplomeerden is te klein om aan de vraag in de land- en tuinbouw te voldoen. Tot 2016 doet zich het grootste tekort voor op niveau mbo-3. Dat loopt met de jaren ook op als gevolg van een tekort aan uitstroom uit het mbo-onderwijs. Zo bedraagt het tekort op mbo-3-niveau in 2016 bijna 20.000 gediplomeerden. De tekorten doen zich in de primaire landbouwsectoren vooral voor op niveau-2 en -3. Het grootste tekort kent de veehouderij: 17.000 gekwalificeerden (17 procent van de werkgelegenheid).

Veel instromers zijn migranten en schoolverlaters

Het aandeel migranten dat bij een werkgever in de land- en tuinbouw aan de slag gaat, is met 9 procent driemaal zo hoog als gemiddeld en is sterk gestegen. In vergelijking met andere sectoren stromen er in de land- en tuinbouw veel schoolverlaters en (voorheen) zelfstandigen in. In 2010 is een vijfde van de instromers schoolverlater. Ook het aantal niet-uitkeringsgerechtigden dat instroomt is hoger dan gemiddeld. Daarentegen is het aandeel uitkeringsgerechtigden in de instroom (zeer) laag te noemen: 5 procent. Dat geldt het sterkste voor WW'ers: slechts 3 procent van de instromers komt uit de WW.

Perspectief op werk redelijk tot goed

De kansen op werk voor schoolverlaters zijn per subsector verschillend. De kansen op werk zijn op mbo-3-niveau het beste, beter dan op niveau 4. De kansen op werk zijn in bijna het gehele groene domein redelijk tot goed, met uitzondering van de recreatiedierenbranche, paardensport, hoveniers en dierenspeciaalzaken. Daar zijn de kansen op werk matig tot slecht. De kansen op werk zijn overall goed in de hokdieren- en graasdierenbranche, de groene groothandel, detailhandel, en in de open en bedekte teelt. Het loonwerk laat een gemengd beeld zien.

Huidige arbeidsmarkt voor nww'ers ruim...

De arbeidsmarkt voor niet-werkende werkzoekenden (nww'ers) is over de volle breedte op dit moment ruim te noemen. Naar niveau laten vooral de elementaire en lagere agrarische beroepen een zeer ruime arbeidsmarkt zien. De arbeidsmarkt in de land- en tuinbouw wordt krappere, naarmate het gevraagde niveau stijgt. Maar alleen voor de wetenschappelijk landbouwkundige beroepen is sprake van een krappe arbeidsmarkt. Naar beroep gemeten is de arbeidsmarkt krap voor technisch-agrarisch voorlichters (hoger en wetenschappelijk), bedrijfshoofden middelgroot tuinbouwbedrijf en voor arbeiders in de akkerbouw.

...maar goede initiatieven scheppen perspectief op werk

Toch zijn er in de land- en tuinbouw (op termijn) instroomkansen voor ingeschreven werkzoekenden op lagere niveaus die over de juiste competenties en attitude beschikken. De ontwikkeling van het aantal vacatures (als gevolg van vergrijzing en toenemende vervangingsvraag) in relatie tot het beperkte aantal gekwalificeerde schoolverlaters zorgt voor een 'natuurlijke druk' op werkgevers om ook andere groepen (zoals WW'ers, bijstandsgerechtigden en nww'ers) instroomkansen te bieden. Deze Sectorbeschrijving Land- en tuinbouw toont een aantal innovatieve projecten, die juist aan werkzoekenden met afstand tot de arbeidsmarkt perspectief op werk bieden.

Over de sectorbeschrijvingen

UWV maakt samen met werkgevers- en werknemersorganisaties, VNG/gemeenten en arbeidsmarktdeskundigen analyses van ruim twintig sectoren. De sectorbeschrijvingen bieden een actueel beeld van de tekorten en overschotten op de arbeidsmarkt. Hierdoor is het mogelijk om lang openstaande vacatures en onnodige werkloosheid te voorkomen en zo bij te dragen aan een sterkere economie. De sectorbeschrijvingen dragen ook bij aan regionale arbeidsmarktagenda's van gemeenten en UWV voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en zijn een initiatief van sociale partners, VNG/gemeenten en het Samenwerkingsverband Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB).

